

ROMA ATOTCUCERITOARE

Extinsa de la cateva sate la un imperiu imens, Roma antica a dominat zona mediteraneana. In ciuda datinilor sale aspre si a razboaielor crude, civilizatia romana a stabilit un record impresionant de inalte realizari.

Romanii credeau ca sunt urmasii lui Aeneas, un troian care reusise sa scape dupa distrugerea orasului sau natal de catre greci. Ei considerau de asemenea, ca Roma fusese fondata de Romulus, unul dintre gemenii zeului razboiului, Marte.

In realitate, Roma timpurie era o regiune destul de restransa, compusa din sate construite pe varfurile dealurilor, care s-au unit si au prosperat datorita pozitiei lor favorabile pe rutele comerciale din interiorul Italiei. Cu toate acestea, Roma a fost pentru mult timp eclipsata de un alt popor din centrul Italiei si anume etruscii, din randul carora s-au ridicat cativa regi.

O noua republica

In 510 (i.e.n.), romanii l-au expulzat pe ultimul lor rege, Tarquinius Superbus, si au infiintat o republica. A fost necesara o perioada de 200 ani de conflicte intre clasele sociale, si anume intre patricieni (aristocrati) si plebei (oamenii de rand) pana sa se ajunga la o anumita stabilitate constitutionala.

Sub noua republica, un corp constitutional, Senatul a creat majoritatea legilor si deciziilor, conducerea propriu-zisa fiind asigurata de doi consuli. Noi consuli erau alesi in fiecare an de catre Adunarea Poporului, insa membrii acesteia erau de multe ori convinsi sa aleaga candidati aristocrati, interesele poporului ramanand astfel sa fie reprezentate de cei doi tribuni. In practica, compromisurile mentineau un anumit simt al cetateniei comune si al spiritului public, una dintre cele mai mari forte ale Romei.

Cetatenia romana

Multumita acesteia, romanii au putut sa formeze si mai tarziu sa domine o confederatie in campia Latium si sa-i invinga pana la urma pe etrusci, samnifi si gali. Unul dintre secretele succesului lor era neobisnuita generozitate fata de aliatii lor, precum si fata de popoarele pe care le cucereau, carora le acordau, mai devreme sau mai tarziu cetatenia romana. Aceasta insemna cresterea numarului romanilor o data cu cuceririle pe care le faceau. De asemenea, aliatii tindeau sa le ramana loiali dupa esecuri, asa incat romanii pierdeau des bataliile, insa in general castigau razboaiele.

Pana in 272 i.Hr., Roma controla Peninsula Italica, cooperand cu locuitorii Cartaginei in vederea subjugarii oraselor grecesti din sud si a alungarii din Sicilia a regelui grec Pyrrhus din Epir. Insula a devenit apoi rasplata in razboiul de 23 de ani (264-241 i.Hr.) dintre Roma si

Cartagina, o mare putere comerciala nord-africana, care era acum principala rivala a Romei in suprematia pentru bazinul occidental al Marii Mediterane. Legiunile romane - o

armata compusa inca din cetateni - s-au descurcat bine in fata mercenarilor din Cartagina, insa razboiul nu s-a incheiat pana cand romanii nu si-au creat o flota formidabila. La sfarsitul razboiului, Cartagina a cedat Sicilia si, curand, Roma a ocupat Sardinia si Corsica.

Hannibal

Aceasta a fost doar prima runda a unui conflict care a epuizat Roma. Ingeniosii cartaginezi au construit un nou imperiu in Spania, gasind in Hannibal un comandant de geniu, al carui tata l-a facut sa jure ca va ramane ostil Romei. Cand razboiul a izbucnit din nou, Hannibal a intreprins o traversare hazardata a Alpilor, insotit de o armata ce includea chiar si elefanti africani de razboi, atacand apoi Italia. Desi inferioara numeric, armata sa a provocat infrangeri romanilor la Trebbia (218 i.Hr.), Lacul Trasimene (217 i.Hr.) si la Cannae (216 i.Hr.). Insa portile Romei si ale majoritatii aliatilor acesteia i-au ramas inchise lui Hannibal, si desi acesta a gasit sprijin in sudul Italiei, ramanand in peninsula timp de 16 ani, victoria finala nu a fost a sa. Intre timp, romanii i-au invins pe aliafii lui Hannibal, au cucerit Spania si au invadat Africa de Nord. Rechemat din Italia, Hannibal a fost infrant in batalia de la Zama (202 i.Hr.) si Cartagina a capitulat.

Romanii deveneau din ce in ce mai puternici. Pentru a se asigura ca nu vor mai fi provocati, in 146 i.Hr. au distrus Cartagina, care era aproape lipsita de aparare, preluand astfel conducerea Greciei. In secolul al 2-lea i.Hr., Macedonia, Grecia, Pergamul din Asia Mica (Turcia moderna), precum si coasta mediteraneana a Frantei au intrat sub controlul roman; o parte a Egiptului a ramas nominal independenta, insa indeplinea rolul de stat vasal (aliat dependent). Marea Mediterana devenea astfel un "lac roman".

Nemultumirea creste

Expansiunea de asemenea proportii a afectat modul de viata roman. Fiind un popor care aprecia severitatea si simplitatea, romanii nu traiau intotdeauna in lux si bogatii. Sistemul lor politic, creat pentru un oras-stat, era adaptat cu dificultate la nevoile unui mare imperiu. Clasa mijlocie a cavalerilor, din ce in ce mai prospera, detesta faptul ca monopolul puterii era detinut de aristocrati.

Razboaiele romane au adus un numar mare de sclavi in Italia; mana de lucru mai ieftina a sclavilor i-a indepartat pe tarani de pe pamanturi, indreptandu-i spre orase, unde nemultumirile lor deveneau periculoase. In acelasi timp, italienii liberi, carora nu li se acordase inca cetatenia romana, isi manifestau nemultumirile, in timp ce numarul mare de sclavi putea declansa oricand o revolta.

Toti acesti factori au facut din primul secol i.Hr. o perioada de lupte politice complexe si cu o crestere a violentei, care puteau duce la destramarea statului roman. Agitatie care a urmat a dus la dezvoltarea unor partide rivale in stat, Optimatii aristocrati si Popularii, din randurile plebeilor. Conflictetele dintre acestia au contribuit la subminarea republicii. In generatia urmatoare Roma a fost tarata intr-un razboi civil intre partizanii lui Marius si ai lui Sulla. Marius, un barbat de conditie umila, si-a castigat reputatia in urma unor campanii victorioase in Africa de Nord si impotriva unor puternici invadatori barbari.

Razboiul civil

Marius era membru al partidului popular, iar rivalul sau Sulla, al optimatilor. Situatia s-a complicat datorita unei rebeliuni a aliatilor italieni ai Romei, Razboiul civil (91-88 i.Hr.), care a incetat doar in momentul in care fiecareia dintre acestia i s-a acordat cetatenia; si datorita unui razboi ce se petrecea in acelasi timp in Est. In final, dupa moartea lui Marius, Sulla s-a proclamat dictator in anul 82 i.Hr, lansand o serie de epurari sangeroase, reorganizand statul si intarind rolul Senatului.

Masurile luate de Sulla s-au prabusit dupa moartea sa. Conducatorii care au urmat, formidabilul general Pompei si multi-milionarul Crassus, au inregistrat mari succese – Pompei prin cuceririle sale din est si Crassus prin inabusirea unei revolte mari a sclavilor (73-71 i.Hr.), condusa de fostul gladiator Spartacus.

Senatul insa avea suspiciuni in privinta ambitiilor lui Pompei si Crassus, propunandu-le o alianta, in 60 i.Hr., cu un politician iscusit, Iulius Cezar. Aceasta alianta a fost cunoscuta sub numele de Primul Triumvirat.

Triumviratul detinea atata putere si influenta, incat membrii acestuia puteau aranja afacerile republicii dupa bunul lor plac. Printre responsabilitatile distribuite de acesta, s-a numarat si conducerea provinciei romane Galia (in Franta), preluata de Cezar. Aflandu-se la o varsta medie, Cezar si-a demonstrat geniul militar, cucerind toata Galia (58-51 i.Hr.) si intreprinzand doua expeditii celebre in indepartata insula a Britaniei.

Intre timp, balanta in interiorul triumvirat-ului a fost rasturnata in momentul in care Crassus a fost infrant si ucis in est, de parti. Pompei s-a aliat cu Senatul, crezand ca este el insusi amenintat. Cezar a intrat in Italia in anul 49 i.Hr., insotit de vechea sa armata. Razboiul civil, care a urmat, s-a raspandit in toate regiunile din jurul Mediteranei. In anul 45 i.Hr., Cezar a iesit victorios devenind dictator al Romei, fiind apoi asasinat in 44 i.Hr. Aceasta a dus la izbucnirea altor razboaie. Partidul senatorilor, in frunte cu Brutus si Cassius, a fost infrant de al doilea Triumvirat, compus din Octavian, nepotul si fiul adoptiv al lui Cezar, Marc Antoniu si Lepidus. Lepidus a fost eliminat, iar Octavian si Antoniu au ridicat armele unul impotriva altuia. Antoniu si regina Cleopatra a Egiptului au fost infranti la Actium (31 i.Hr.), lasandu-l pe Octavian stapan asupra lumii romane.

Imparatul Augustus

Octavian, cunoscut mai bine dupa titlul ce i s-a acordat, Augustus, a fost primul imparat roman, domnind pana in anul 14 d.Hr. Republica nu a fost niciodata abolita: Augustus a condus printr-o serie de institutii legale care l-au ajutat sa obtina controlul asupra statului si armatei, asa incat republica a deczut incet, in timp ce Senatul si alte institutii traditionale au fost pastrate.

Augustus a avut o domnie eficienta, armatele sale largind frontierele imperiului pana la Dunare. Urmasii sai - Tiberius, Caligula, Claudius, Nero - au avut domnii scandaloase si, lipsindu-le restrictiile lui Augustus, de multe ori aveau un comportament tiranic. Insa, in timpul domniilor lor imperiul a prosperat, ca rezultat al Pacii Romane (Pax Romana), promulgarii legilor romane, drumurilor romane si geniului roman in constructii si inginerie. Acordarea cetateniei persoanelor din provinciile Romei a contribuit la stabilizarea societatii romane.

O trasatura mai putin de admirat era reprezentata de asa numita politica a "painii si circuitului" - locuitorii inactivi ai oraselor erau adesea distrati cu spectacole, jocuri, inclusiv lupte de gladiatori.

Urmarii lui Augustus au respectat sfatul acestuia de a nu intreprinde expansiuni ale imperiului. O exceptia a fost cucerirea Britaniei. Inceputa in 43 d. Hr., in timpul domniei lui Claudius. In cele din urma a fost ocupata o suprafata corespunzatoare Angliei si Tarii Galilor si, in ciuda primelor revolte, britanii din clasele superioare au inceput sa poarte togi, sa-si construiasca vile si sa adopte si alte aspecte ale modului de viata roman.

Nero (54-68 d.Hr.) a fost ultimul dintre imparatii urmasi a lui Cezar si Augustus, desi "Cezar" continua sa fie folosit ca titlu ("Tar" si "Kaiser" deriva din acest cuvânt). Sangerosul "an al celor patru imparati" a demonstrat dezavantajul detinerii puterii de o singura persoana, de vreme ce existau mai multi adversari pentru titlu. Cu toate acestea castigatorul, Vespasian, era un om dur si hotarat, care a restabilit ordinea si si-a castigat popularitatea printr-un program de lucrari publice, incluzand Coloseumul.

Sfarsitul dinastiei

Dinastia Flaviană (Vespasian, Titus, Domitian) a luat sfarsit in 6 d. Hr., odata cu asasinarea tiranicului Domitian, realizarile din aceasta perioada fiind inasa impresionante. Totusi "epoca Antoninilor" (96-192 d. Hr) a fost descrisa ca fiind o Epoca de Aur, sprijinita de "cei cinci imparati buni" (Nerva, Traian, Hadrian, Antonius Pius si Marcus Aurelius. Caracteristica perioadei antoniene era alegerea succesorului dupa competenta, si nu dupa gradul de rudenie. In timpul acestei dinastii Imperiul Roman a atins culmile cele mai inalte

Situatia s-a schimbat cand Marcus Aurelius (161-180 d.Hr.) l-a numit succesor pe propriul sau fiu, Commodus (180-192 d.Hr.). Acesta s-a dovedit a fi un tiran a carui asasinare a pus capat dinastiei Antoninilor. Razboaiele civile care au urmat au fost preludiul dezastruosului secol al III-lea.